

दि० 10-8-20 34 शास्त्री प्रथम वर्ष, विषय-व्याकरण
 ग्रन्थ-सिद्धांत मौमुदी (प्राग्देशीय प्रमाणम्)

- 1 इ ह - (आत्मन्) इ ह म् शब्दात्, सप्तम्या स्तल
 इ ष् रूतेण तल प्रालुत तं प्रवृत्त इ ह मो हः
 इ ति रूतेण ह प्रत्यये । इ ह गो इ ह् इ श् इ ति
 रूतेण इ श् इ श् इ श् इ ह् इ ति सिद्धम् ।
- 2 अत् - सप्तम शब्दात्, सप्तम्या स्तल इ ति
 रूतेण तल प्रत्यये अउवन्ध लोपे । अत्
 इ ति रूते सप्तमस्थाने अल् अने कालत्वात्
 सवादेशे इ ति अत् इ ति सिद्धम् ।
- 3 क्व ० कुत् - (कात्मन्) कि शब्दात्, मिमांस
 रूतेण मिम् स्थाने अल् तथा क्व/इ ति रूतेण
 क्वादेशे इ ति क्व इ ति सिद्धम् । पक्षे सप्तम्या
 सप्तम इ ति रूतेण तल प्रत्यये मिमः कु इ ति रूते
 मिमस्थाने कु आदेशे इ ति कुत् इ ति क्वयं भवति ।
- 4 स भवान्, ततो भवान् अत् तत् शब्दात्, इत्
 म्योऽपि इ श्मन्ते इ ति रूतेण प्रथमान्त्वात्, तल्ल
 प्रत्यये, इ श्मन्तणात्, भवत्, आदिपयोगे इ ति वाति
 निदेशात्, ततो भवान्, इत् स भवान् इत्यर्थे प्रयोगः
- 5 तत् भवान्, अत्रापि इत् म्योऽपि इ श्मन्ते इ ति रूतेण
 तथा इ श्मन्तणात्, भवत्, आदिपयोगे एव
 इ ति वातिकवलत् तल प्रत्यये अउवन्ध लोपे
 तत् भवान् इ ति सिद्धम् ।
- 6 त भवान्, ततो भवान् अत्र तत् शब्दात्,
 इत् म्योऽपि इ श्मन्ते इ ति रूतेण तथा इ श्म
 तणात्, भवत् आदि पयोगे एव इ ति वाति
 ललात् निदेशात्, वा तत् शब्दात्, तलप्रत्यये अउवन्ध
 लोपे इ ति सिद्धम् ।

अत्रमात्रमिदं
 सप्तम्यात् २०
 २१-३० सं. २० वि. लुत्वात्
 पूर्णिया

१०-४-२०

उपशास्त्री द्वितीय वर्ष, विषय-व्याकरण

अथ-सिद्धान्तमोक्षदी (अमरपुराणं प्रथमोऽंशः)

1. क्रौण्डिरो - क्रौण्डि शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिकसंज्ञायां, स्वौजसू इति सूत्रेण तथा च इयमपि क्वि वचनेन वचने इति सूत्रेण चत्वारः, आ) तुज्वल क्रौण्डिः इति सूत्रेण तुज्वल शब्दे च क्रौण्डि-ओ इति ५२१यां तुज्वलस्य सर्वनामस्य आषापोः इति सूत्रेण तुज्वलस्य क्रौण्डिर ओ ओ इति सूत्रेण अपृणुत्तु इति सूत्रेण उपधादीर्घ क्रौण्डिरो इति सिद्धम्।

2. क्रौण्डिन - क्रौण्डि शब्दात् अर्थवदिति सूत्रेण प्रातिपदिकसंज्ञायां प्रातिपदिकत्वात् स्वौजसू इति सूत्रेण अथ विमर्शो अत्रुवन्ध लोपे। अथ सर्वनामत्वात् प्रथमयोः पूर्वसवर्णः इति पूर्वसवर्णदीर्घे, तस्माच्छ्लो नः पुंसि इति सूत्रेण नत्वं, अट्कुप्वाड् गुमव्यवायेषु इति णत्वेष्वप्यपदान्तस्य तान्त्वयो क्रौण्डिन इति सिद्धम्।

~~3. क्रौण्डुः - क्रौण्डु शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिकसंज्ञायां, स्वौजसू इति सूत्रेण अथ विमर्शो अत्रुवन्ध लोपे~~

3. क्रौण्डुः - क्रौण्डु शब्दात् - प्रातिपदिकसंज्ञा मत्त्वेण स्वौजसू इत्यादि सूत्रेण अट्कुप्वाड् गुमव्यवायेषु अत्रुवन्ध लोपे। अथ सर्वनामत्वात् प्रथमयोः पूर्वसवर्णः इति सूत्रेण चत्वारः क्रौण्डु इति सूत्रेण चत्वारः इति सूत्रेण उपधादीर्घे, तस्माच्छ्लो नः पुंसि इति सूत्रेण नत्वं, अट्कुप्वाड् गुमव्यवायेषु इति णत्वेष्वप्यपदान्तस्य तान्त्वयो क्रौण्डुः इति सिद्धम्।

अथानुपपत्त्यर्थं
संज्ञायां व्याकरणे
२।०३० संज्ञायां
सर्वनामस्य आषापोः

१०-४-२०

३५ श्री स्त्री द्वितीय वर्ष, विषय-व्याकरण

अथ-सिद्धान्तमोगुदी (अगतपुस्तकानां प्रथमोऽङ्कः)

1 क्रौण्डो — क्रौण्डो शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिकसंज्ञायां, स्वौजसू इति सूत्रेण तथा च इयमा षोडशवचनेभ्यश्च इति सूत्रेण चत्वारः, आ, तृज्वल क्रौण्डः इति सूत्रेण तृज्वल ग्रावे चते क्रौण्ड-ओ इति षोडशोऽङ्कस्य नामन्यासायोः इति सूत्रेण गुणे सपरत्वे क्रौण्डर अ ओ इति षोडशो अपृत्तुत्वे इति सूत्रेण उपधादीर्घ क्रौण्डो इति सिद्धम् ।

2 क्रौण्डो — क्रौण्डो शब्दात् अर्थवदिति सूत्रेण प्रातिपदिकसंज्ञायां प्रातिपदिकत्वात् स्वौजसू इति सूत्रेण अस्य विभक्तौ अत्रुवन्त्य लोपे । अलक्षणानामत्वात् प्रथमयोः पूर्वसवर्णः इति पूर्वसवर्ण दीर्घे, तस्माच्छ्लो नःपुंसि इति सूत्रेण नत्वं, अट्कुप्वाड् गुमव्यवायेषु इति णत्वेष्वप्यपदानाम्पदानवधौ क्रौण्डो इति सिद्धम् ।

~~3 क्रौण्डः क्रौण्डो शब्दात् ङसि विभक्तौ~~

~~3 क्रौण्डः क्रौण्डो शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिकसंज्ञायां, स्वौजसू इति सूत्रेण अस्य विभक्तौ अत्रुवन्त्य लोपे~~

3 क्रौण्डः — क्रौण्डो शब्दात् — प्रातिपदिकसंज्ञानंतरण, स्वौजसू इत्यादिसूत्रेण ङःसि विभक्तौ अत्रुवन्त्य लोपे । अलक्षणानामत्वात् प्रथमयोः पूर्वसवर्णः इति सूत्रेण वा तृज्वल षोडशो क्रौण्ड इति गीते अट्कुप्वाड् इति सूत्रेण उत्वे, श्लो स्या इति सूत्रेण स लोपे स्यात्स्य विभक्तौ क्रौण्डः इति सिद्धम् ।

अथानुपपत्त्यं
संज्ञां प्रातिपदिकानां
१।० ३० सं० म०
अथलक्षणानां प्रातिपदिकानां

